

ЧИ МОЖНА БУЛО УНИКНУТИ ВІЙНИ?

«Ми хочемо жити. Наші сусіди хочуть бачити нас мертвими.

Це залишає не надто багато простору для компромісів».

Голда Меїр

Джон Кеннеді полюбляв цитувати репліки двох німецьких політиків часів кайзера Вільгельма II (колишнього канцлера і його наступника) про причини Першої світової війни. «Як же це трапилось?» – дивувався колишній канцлер. У відповідь його візаві скрушно зітхав: «Ах, якби ж то знати!»...

А відповідь банальна: через нерішучу й боязку позицію європейських керівників держав та політиків початку минулого століття процес сповзання до Першої світової війни став некерованим, його вже ніхто не міг контролювати...

16 жовтня виповнилося 60 років від початку так званої «Карибської кризи». Тоді Хрущов і Кеннеді зуміли зупинити сповзання до катастрофи за три години до потенційного взаємного удару.

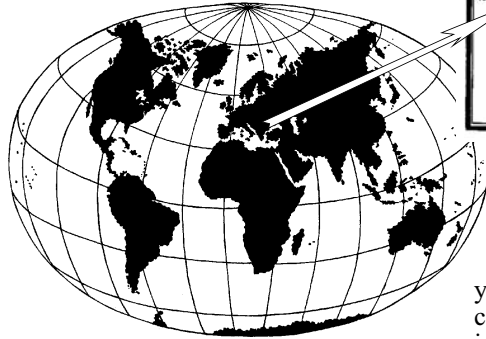
Однак схоже на те, що окремих представників людства історія нічому не вчить...

Коли Україна заявила про своє природне право мати національне військо, на сторінках «Независимой газеты» у жовтні 1991 року з'явилось інтерв'ю з першим віце-прем'єром України Костянтином Масиком, який повідомив: **«Єльцин обговорював з військовими можливість ядерного удару по Україні»**. Реакція Бориса Єльцина на це інтерв'ю: **«Я обговорював цю можливість з військовими, і для неї не має технічних можливостей»**. Коментарі, як мовиться, зайві.

Борис Єльцин визнав, що обговорював з військовими можливість ядерного удару по Україні

Відтоді минуло три десятиліття. Восьмий місяць триває широкомасштабна російсько-українська війна. У відповідь на погрози Путіна Білий дім

шим переслідуванням і мукам за своє прагнення бути разом з нацією, розділити її долю. До інтересів Російської Федерації входить захист цих росіян, які проживають уздовж наших кордонів, але не можуть самостійно відстояти свою політичну і духовну свободу».

Кому належить ця демагогічна сентенція? Будь-хто сьогодні, не роздумуючи, відповідь: «Владіміру Путіну». Насправді цитата належить Адольфу Гітлеру. У ній лише слово «німці» замінено на «росіяни», а «Райх» на «Росію/Російську Федерацію». Саме з цих слів нацистського фюрера, мовлених ним 20 лютого 1938 року, по суті й почалася Друга Світова війна...

Варто згадати основні віхи історії останніх тридцяти років, аби переконатись, що російсько-українська війна була запрограмована. В Москві. В Кремлі. На Луб'янці і в Ясенево.

Ще на початку 1990-х неозброєним оком було видно, як під імперським знаменом московії потяглися, здавалось би, кращі представники так званої російської демократичної інтелігенції. Навіть тодішній міністр закордонних справ экс-метрополії Андрій Козирев був змушений констатувати: *«То, що про ісходит с'єйчас у нас (в Росії. – О. Р.), – походить на 1933 год в Германиш, когда часть демократов стала переходить на националистические позиции...»*.

Так отож. Біля Білого дому в Москві бовваніли гасла: «Єльцин, заставь хохлов накормить Россию!».

6 листопада 1993 року під час зустрічі з лідерами суб'єктів Російської Федерації Борис Єльцин вирік: **«Я прихильник права націй на самовизначення... за винятком права на відокремлення від Росії»**.

Більш ніж промовисті фрази впливового лідера опозиції в російському парламенті Сергія Бабурина, кинуті ним 1992 року в розмові з Надзвичайним і Повноважним Послом Украї-

застерігає Кремль, що будь-яке застосування ядерної зброї у війні в Україні матиме катастрофічні наслідки для РФ, а Сполучені Штати та їхні союзники відповідатимуть рішуче.

«США безпосередньо, в приватному порядку, на дуже високому рівні повідомили Кремлю, що будь-яке застосування ядерної зброї матиме катастрофічні наслідки для Росії, що Сполучені Штати та наші союзники дадуть відповідь рішуче» (радник президента США з національної безпеки Джейк Салліван).

Голова дипломатії ЄС Жозеп Боррель також наголосив, що використання російським диктатором Володимиром Путіним ядерної зброї проти України матиме настільки потужну військову відповідь, що російська армія буде знищена.

«Ніхто не хоче ядерної катастрофи, ніхто», – заявив очільник МАГАТЕ Рафаель Гроссі після переговорів із президентом РФ. Тим часом події на Запорізькій АЕС можуть призвести до другої «Фукусіми». Енергоатом закликає міжнародне співтовариство негайно вжити заходів щодо демілітаризації ЗАЕС...

Ніхто не хоче катастрофи. Ядерної. Але чому ТАКЕ стало можливим?..

«Понад десять мільйонів росіян живуть у двох державах, розміщених біля наших кордонів... Не може бути сумнівів, що політичне відділення від Росії не повинне привести до позбавлення їх прав, точніше, основного права – на самовизначення. Для світової держави нестерпно усвідомлювати, що брати за расою, які підтримують її, піддаються найжорстокі-

ни в Росії Володимиром Крижанівським: «**Либо Украина вновь воссоединится с Россией, – либо – война**». І тільки-но вражений посол взявся говорити про співпрацю двох незалежних держав, як «старший брат» різко обірвав: «**Нет. И если не произойдет новое воссоединение, конфликты между Украиной и Россией будут всегда**».

Анатолій Собчак, демократичністю і розважливістю якого захоплювались мільйони телеглядачів Советського Союзу під час роботи з їздів народних депутатів ССРСР, показав своє справжнє імперське нутро: «**Нельзя допустить, чтобы Украина создала армию, иначе она пустит ее в ход. Это угроза для человечества**».

У травні 1992 року президент Леонід Кравчук в інтерв'ю італійській газеті «Стампа» слушно відзначив: «**Припустимо, що ми вивеземо з України всю ядерну зброю і станемо без'ядерною державою. Ми цього й хочемо. Але які будуть гарантії нашої безпеки? Безпеку Німеччини, наприклад, гарантує НАТО. Хто ж буде забезпечувати безпеку України? Росія? Можливо, ми й були б згодні на це, але Росія постійно пред'являє нам територіальні претензії**».

Леонід Кравчук відчував небезпеку від Росії, але йому також закидали провину в тому, що саме він позбавив Україну статусу ядерної держави

На жаль, тоді США не взяли на себе жодних гарантій щодо безпеки України. З її території тактична ядерна зброя хутко була вивезена до Москви, відомої своєю непередбачуваною поведінкою. Українці вкотре злегковажили застереженням Лесі Українки: «Вкраїна бачила не раз, як тії закоханці під вечір забували все, про що співали вранці...».

Усвідомлення скоєного почало доходити до Заходу шойно через три десятиліття. 9 лютого 2022 року Роджер Коен, оглядач «The New York Times», відзначив: «**Москва розуміє єдину мову: протитанкові ракети, протибатарейні радары, розвідувальні дро-**

ни. Підсилення українського війська цим та іншим озброєнням змінить аналіз витрат і результатів Путіна. Є ризики, але жодна політика не позбавлена ризиків. Згадаймо, що Україна відмовилася від понад 1800 ядерних босоголовків в обмін на знехтуване Росією зобов'язання 1994 року щодо поваги українського суверенітету та кордонів. Поза сумнівом, Україна заробила право на щось більше, ніж прилади нічного бачення. У нинішній дипломатії Заходу стосовно України забагато ілюзій і замало реалізму».

Тридцять років тому політики чомусь не звернули увагу на дивовижно точний опис перспектив майбутнього Росії, зроблений колишнім начальником 1-го Головного управління КГБ ССРСР Леонідом Шебаршиним в інтерв'ю журналові «Штерн» у травні 1992 року: «**Эта страна может жить только при экстремальных ситуациях: от диктатуры к анархии и снова назад к диктатуре. Никто не может сказать: кто придет после Ельцина. Но в одном я уверен: ЭТО БУДЕТ ДИКТАТОР**».

І він з'явився. Диктатор. Владімір Путін. Який почав реалізовувати імперський план, оприлюднений тридцять років тому скандальним Жириновським у «Ле Монд» 29 вересня 1992 року: «**Найважливіша справа – це реставрація російської імперії на її основних кордонах, тобто в кордонах Советського Союзу. Досить встановити сильну владу в Москві, залишити сепаратистські республіки у взаємознищувальній боротьбі, як це діється на Кавказі, після чого вони просто лаштуватимуться в чергу, щоб просити доступу до статусу російської провінції. Так воно станеться з балтійцями і також з українцями. Щодо останніх, то Москва має розпочати з домагання відокремлення цілого Сходу України, де живе 12 мільйонів росіян**».

11 липня 2016 року в інтерв'ю німецькому виданню Der Spiegel Сергій

Потрібний для реставрації «великої Росії» диктатор з'явився у 2000 році

Караганов, економіст і політолог, радник Владіміра Путіна, заявив, що Росія військовою агресією проти України «зірвала просування НАТО». І далі: «**Ми прагнемо статусу великої держави, хочемо отримати його назад. Ми просто не можемо відмовитися від цього – 300 років відклали свій відбиток у наших генах. Ми хочемо стати центром великої Євразії, місцем, де панує мир і співпраця. Субконтинент Європа також належатиме до цієї Євразії**».

Ця імперська думка має давню історію. Так, Адріян Копистянський – історик і географ, лемківський москвофіл – у своїй програмній праці «Возможно ли отделение Украины от России?», що побачила світ 1917 року в Ростові-на-Дону, констатував: «**Всі великороси чудово знають, що Малоросія чи Україна від Карпат до Кавказу з родючим чорноземом, з багатим Донецьким басейном, із щільним населенням та виходом у Чорне море чудово може існувати як самостійна держава без Великої Росії. А остання зі своїм 80-мільйонним населенням, загнана в Сибір і тундри, відрізана од Чорного моря і притиснута до берегів Льодовитого океану, не може обійтися без Малоросії**».

Саме тому большевицька Росія в грудні 1917 року розв'язала війну проти Української Народної Республіки...

У 1996 році генерал-лейтенант Олексій Лавренюк, тодішній начальник кафедри стратегії Академії ЗСУ, экс-заступник начальника Генерального штабу констатував: «Збройні Сили України, які маємо, не є національною, народною армією. Я наполягаю, щоб армія була етнічною, щоб у військових вузах навчалися переважно українці, командні пости займали українці й уряд був – український. Тому що уряд – це одне ціле... Ніхто наразі не знає, коли і де доведеться воювати». Як у воду дивився український генерал.

2008 року директор Інституту Росії (Україна) Василь Лаптіїчук у дослідженні «Mein Kampf» Владіміра Путіна застерігав: «**За деякими ознаками, російська сторона вже розпочала перший – інформаційний – етап підготовки й проведення операцій на терені України, спрямованих на усунення найнекомфортніших для Кремля політиків, громадських діячів і, можливо, журналістів. <...> У російському Генштабі вже є детальні карти всіх військових об'єктів в Україні, котрі підлягають зни-**

ценню в перші ж години конфлікту, є плани окупації регіонів та блокування й знищення українських військових частин. Є можливість перекрити наш ефір і заповнити його російським мовленням. Власне, на наших очах відгодуються штатні й позаштатні зрадники з числа громадян України. У Кремлі вже готові зразки відповідних заяв про «захист російських громадян» для Заходу. <...> Одні за російські гроші поширюють азітацію або бігають кримськими степами з антинатовськими хоруґвами, інші – за перспективу російської т. зв. політичної підтримки на наступних виборах – роблять основним партійним гаслом щось на кшталт «НАТО – ні!». Є просто утриманці, котрі з року в рік дурають російських роботодавців про свій нібито вплив на політичне життя України й перспективи приходу до влади. Повторює, з уваги на особливості використання росіянами українських політиків та політичних партій, – їх усіх видно. Росіяни – це більші бюрократи, ніж ми. І ще більше схильні до корупції. І працюють, не «опускаючись» до делікатності у відносинах із продавцями українцями – вони їх, по суті, традиційно зневажають. Тому й використовують цих новочасних наймитів грубо й публічно. А використовуючи, вони «палють» їх поодиночі й цілими партіями. Без жодного жалю. Росіяни – бюрократи (звітують переважно формою, а не змістом) і традиційно безжалі до українців і до зрадників, а коли в одній особі бачать і зрадника, і українця – то й поготів. За роботу «по Україні», за відповідні потрачені (й частково украдені) кошти вони один перед одним по владній вертикалі виправдовуються насамперед публічними проявами їхніх «агентів впливу».

Нічого не нагадує? Не викликає асоціацій?

1 вересня 2008 року відомий російський журналіст Сергій Доренко, радіоведучий «Эха Москвы», вже просторікував про можливість війни з Україною: «Мне горько об этом говорить, но Украина – и в самом деле теперь задача номер один. Даже важнее Грузии. <...> Мы обязательно должны готовить вторжение в Украину – слишком просто. Думаю, надо активизировать работу по изучению противоречий в украинском обществе и в украинских элитах. <...> Впрочем, не должно быть ни малейших заблуждений на счет того, что жесткие действия НАТО по

интеграции Украины в «Восточную Америку» найдут абсолютно жесткий ответ. Почему бы и не военный?».

Через десять років на щорічній прес-конференції глава МЗС РФ Сергій Лавров пояснив, як Росія «виконує» Будапештський меморандум: «Я напомним, мы так и не применяли и не угрожали ядерным оружием Украине, поэтому никакого нарушения Будапештского меморандума не произошло».

Цинізм головного російського дипломата вражає. Адже у Статті 2 Меморандуму чітко сказано: «РФ, Британія і США підтверджують своє обов'язальство воздерживаться от угрозы силой или ее применения против территориальной целостности или политической независимости Украины, и никакое их оружие никогда не будет использоваться против Украины». Сформульовано однозначно: НІЯКА ЗБРОЯ, НІКОЛИ НЕ ВИКОРИСТОВУВАТИ-МЕТЬСЯ ПРОТИ УКРАЇНИ.

Підписання Будапештського меморандуму у 1994 році

Того ж року, 30 листопада, офіційний представник МЗС Росії Марія Захарова під час брифінгу натякнула, що Росія може анексувати й інші регіони України: «Ось у нас, наприклад, було генеральне консульство в Сімферополі, а потім стало представництво Міністерства закордонних справ в регіоні. Трапляється і так».

Вже тоді можна було припустити, що агресивні московити спробують позбавити Україну доступу до Азовського моря через непогамовне бажання пробити сухопутний «коридор» до Криму, як раціональніше прагнення заволодіти Таврійськом, Новою Каховкою, Каховською ГЕС і, зрозуміло, витоком Північно-Кримського каналу та прилеглими до нього територіями аж до Перекопу.

Але це трапиться згодом. 2022-го.

Під час робочої поїздки Віктора Ющенка до Львівської області я передав особисто Президенту України

11 вересня 2009 року написаний мною текст у вигляді звернення:

«Як гарант Конституції, як Верховний Головнокомандувач Збройних сил України Президент, на наш погляд, має звернутися до народу із закликом розпочати складати добровільні пожертви на Українське військо. Переконані, що співвітчизники зрозуміють такий вимушений крок, зрозуміють і патріотичні, патріотичні і патріотичні-банкіри. Можливо, слід відкрити спеціальний банківський рахунок, обрати Наглядову раду з числа найдостойніших фахівців, людей моральних, справжніх патріотів, яким народ довіряє, і під їхнім пильним контролем розподіляти зібрані кошти на нагальні потреби Збройних сил та оборонної промисловості.

Чому б не закликати вітчизняних олігархів влаштувати добродійний аукціон на потреби армії? Можна, приміром, започаткувати спеціальну лоторею (державну позику) на розбудову Збройних сил України. Принаймні в ССРСР такі заходи були доволі ефективними. Вагомим добродійним внеском для потреб українського війська можуть стати і нереалізовані кошти численних кандидатів на пост Президента. Йдеться про грошові застави у розмірі 2,5 мільйона гривень кожна, які бажано обійняти президентське крісло мають внести до державної скарбниці...»

На підставі ст. 7 ч.3 Закону України «Про звернення громадян» Секретаріат Президента України надіслав це Звернення (№ 22/080389-13 від 17.09.09) і на розгляд Міністерства оборони України.

І що?

На засіданні Ради національної безпеки і оборони України 28 лютого 2014 року за введення воєнного стану у зв'язку з початком анексії Криму проголосував один член РНБО – на той час спікер Верховної Ради, виконувач обов'язків президента України Олександр Турчинов. Перед цим голосуванням лідер партії «Батьківщина» Юлія Тимошенко, не будучи ні народним депутатом, ні членом РНБО, але, тим не менше, була присутня на засіданні щодо Криму, закликала не запроваджувати воєнного стану в країні: «Ми маємо сьогодні благодати все міжнародне співтовариство стати на захист України. Це наша єдина надія. Жоден танк не повинен виїхати з казарми, жоден солдат не повинен підняти зброю, тому що це означатиме програш. Ніякого воєнного

СЛОВО РЕДАКЦІЙНЕ

стану та активізації наших військ! Ми маємо стати найбільш мирною нацією на планеті, просто поводитися, як голуби миру».

У підсумку на засіданні РНБО домовилися привести Збройні сили в повну бойову готовність, звернутися до країн-гарантів Будапештського меморандуму, посилити оборону критичної інфраструктури, створити оперативний штаб реагування на ситуацію в Криму.

12 березня 2014 року в РНБОУ визнали, що до **I-WAR українські ЗМІ не пристосовані**. Саме таку думку висловила заступник секретаря Ради національної безпеки і оборони Вікторія Сюмар. Мовляв, зараз українська «машина» не пристосована до ведення інформаційних війн. Мовляв, держава має малий вплив на ЗМІ.

Заступник секретаря РНБОУ, очевидно, не була знайома з мою статтю «Війна, яку виграла Росія», оприлю-

деної восени 2009 року (<https://universum.lviv.ua/magazines/universum/2008/5/viyna-ros.html>).

Але це так. До слова.

В одному з текстів (Why Ukraine Is Losing – Чому Україна програє), оприлюдненому 17 січня 2015 року на сайті The XX Committee intelligence, strategy, and security in a dangerous world, читаємо: «Петро Порошенко має хороші наміри, але він не військовий лідер. Якщо він не може вести війну, то повинен піти у відставку на користь тих, хто може. Щонайменше Київ має очистити Генеральний штаб від шахраїв, некомпетентних і симпатиків Росії».

В інтерв'ю швейцарській газеті «Neue Zürcher Zeitung» (<http://nzz.ch/international/starke-armee-ermoe...>) від 20 січня Петро Порошенко повідомив, що «з серпня до січня я будував дуже сильну армію». Так і написано: «Von August bis Januar habe ich

eine sehr starke Armee aufgebaut». I далі: «Наші війська стоять на кордоні з Росією, російські війська стріляють з артилерії по наших солдатах, які сидять там і п'ють каву («die dort sitzen und Kaffee trinken»). I ми не відповідало на обстріл, щоб уникнути провокацій»...

Після кількох днів невпинних боїв наші солдати, які насправді не сиділи і не пили каву, а мужньо оборонялися, були змушені залишити Дебальцеве.

Помовчимо?

Пригадався Маріуполь, бої за який тривали з 24 лютого до 20 травня 2022 року. Спав на гадку історичний прецедент – приводом для відставки Вінстона Черчилля стала втрата Сінгапуру. Щоправда король Георг VI відставку не прийняв...

У жовтні 2008 року генерал-лейтенант Олександр Скіпальський констатував: «Немає у нас іншого – найстабільнішого, найшвидшого – способу зберегти і зміцнити нашу державність, як вступити до європейської колективної безпеки, тобто у НАТО. Без європейської колективної безпеки Україна не виживе як незалежна держава. Якщо ми у черговий раз приєднаємося до російської системи колективної безпеки, Україна розчиниться і асимілюється, бо вже й так процес асиміляції України Росією наблизився до небезпечної межі. Тільки генетична сила української нації і пам'ять про боротьбу, про жертвність борців за незалежність все ще підтримує українців. Інтеграція в Росію нас нищить. А нейтральними ми не вистіймо – відкусять».

До такого висновку українська влада прийшла шойно 2022 року. В результаті повномасштабної війни. Коли Росія остаточно розтоптала міжнародне право, коли остаточно перетворилась на державу-терориста.

Будемо сподіватися, що і президент України, і Верховна Рада врешті-решт зрозуміли, що найпереконливішим аргументом у захисті національних інтересів залишається сила. Економічна та військова.

«Якщо прагнете досягти успіху, не намагайтеся бути делікатним чи розумним. Використовуйте грубі прийоми. Бийте одразу в ціль. Поверніться й ударте ще раз. Потім ударте ще – сильним ударом з плеча», – радив Вінстон Черчилль.

Хай там як, але англійський прем'єр-міністр таки добре знав, що казав.

Олег К. РОМАНЧУК

